

Metodický pokyn
hlavného odborníka MZ SR pre orgánové transplantácie
určený pre manažment pacientov po orgánových transplantáciách, transplantačný a odberový
program v období núdzového stavu v dôsledku pandémie COVID-19

Publikované v súlade s uznesením vlády Slovenskej republiky č. 113 zo dňa 15. marca 2020, Opatrením Úradu verejného zdravotníctva SR pri ohrození verejného zdravia č. OLP12595/2020 účinného od dňa 16.03.2020, vydaného z dôvodu vyhlásenia mimoriadnej situácie na území Slovenskej republiky v súvislosti s pandemiou ochorenia COVID-19 vyhlásenou dňa 11.03.2020 generálnym riaditeľom Svetovej zdravotníckej organizácie.

Článok 1

Úvodné ustanovenie

1. Pacienti po orgánových transplantáciách sú vo vysokom riziku COVID-19 s ťažkým priebehom infekcie, pretože užívajú kombinovanú imunosupresívnu liečbu.
2. Riziko je najvyššie v skorom období po transplantácii, pretože v tomto období je intenzita imunosupresie najvyššia.
3. Vysoké riziko choroby COVID-19 je u pacientov po transplantácii srdca, pľúc, pečene násobené potrebou umelej pľúcnej ventilácie resp. intubácie po dobu 24 – 72 hodín po transplantácii.
4. Pacienti čakajúci na transplantáciu obličky sú v čase núdzového stavu naďalej liečení dialýzou, ktorá je bezpečnou premostujúcou metódou v čase pandémie COVID-19.
5. Z uvedených dôvodov sú na Slovensku počas trvania núdzového stavu:
 - do odvolania pozastavené transplantácie obličiek od živých a mŕtvych darcov,
 - transplantácie pečeni a srdca na Slovensku sú počas trvania núdzového stavu zvažované prísne individuálne na základe charakteristík potenciálneho darcu orgánov a naliehavosti transplantácie u konkrétneho pacienta v prípade, že sa jedná o život zachraňujúci výkon a nie je možné využiť vhodnú premostujúcu metódu,
 - transplantácie pľúc slovenským pacientom v Českej republike sú počas trvania núdzového stavu zvažované prísne individuálne na základe charakteristík potenciálneho darcu orgánov a naliehavosti transplantácie u konkrétneho pacienta v prípade, že sa jedná o život zachraňujúci výkon a nie je možné využiť vhodnú premostujúcu metódu,
 - darcovský program na Slovensku nie je pozastavený, posúdenie potenciálneho darcu orgánov so smrťou mozgu je počas trvania núdzového stavu prísne individuálne.
6. Transplantačné centrá zabezpečia informovanie svojich pacientov o opatreniach, ktoré prijali v rámci prevencie šírenia infekcie SARS-CoV-2.
7. Transplantačné centrá zabezpečia informovanie svojich pacientov o postupe pri riešení akútnej zmeny zdravotného stavu.
8. Slovenská transplantologická spoločnosť ako zložka Slovenskej lekárskej spoločnosti zabezpečí na svojej webovej stránke informácie o opatreniach, ktoré transplantačné centrá prijali v rámci prevencie šírenia infekcie SARS-CoV-2 a o postupe pri riešení akútnej zmeny zdravotného stavu.

Článok 2

Čakatelia na orgánovú transplantáciu

1. Počas trvania núdzového stavu sú zrušené konzultácie pacientov v súvislosti s posúdením či prehodnotením spôsobilosti k liečbe transplantáciou obličky. V tejto súvislosti neodporúčame počas trvania núdzového stavu posielat' pacientov na odkladné vyšetrenia k iným špecialistom v rámci manažmentu čakacej listiny na transplantáciu obličky.
2. Počas trvania núdzového stavu sú zrušené všetky odkladné výkony a operácie v rámci predtransplantačnej prípravy.
3. Príprava urgentného pacienta na transplantáciu srdca a pečene je riadená príslušným transplantačným centrom (NÚSCH Bratislava, FNsP Banská Bystrica).
4. Príprava nových pacientov na transplantáciu pľúc je počas trvania núdzového stavu dočasne pozastavená.

Článok 3

Ambulantná starostlivosť o pacientov po orgánovej transplantácii

1. Počas trvania núdzového stavu sú pravidelné ambulantné kontroly u pacientov po orgánovej transplantácii redukované na minimum.
2. Počas trvania núdzového stavu sú zabezpečené telefonické konzultácie a poradenstvo sestrou/ lekárom príslušnej transplantačnej ambulancie.
3. Počas trvania núdzového stavu je zabezpečené elektronické predpisovanie imunosupresív a ostatných nevyhnutných liečiv prostredníctvom e-recept.
4. Pred už naplánovanou kontrolou kontaktuje pacienta telefonicky lekár transplantačnej ambulancie, podľa vopred pripraveného dotazníka s cieľovými otázkami zistí aktuálny zdravotný stav pacienta a v súvislosti s predchádzajúcimi nálezmi posúdi potrebu osobnej návštevy pacienta v ambulancii.
5. V prípade, že stav pacienta je stacionárny a nie je potrebné neodkladné ambulantné vyšetrenie, kontrola sa odloží na iný určený termín.
6. V prípade zistenia potenciálneho problému sa ambulantné vyšetrenie uskutoční v presne stanovenom skorom termíne, o ktorom rozhodne lekár.
7. Návšteve pacienta v ambulancii transplantačného centra predchádza telefonická triáž, v deň ambulantnej kontroly triáž pred vstupom do ambulancie a zabezpečenie prísnych epidemiologických opatrení v čakárni aj počas vyšetrenia v ambulancii.
8. Triedenie pacientov po telefóne, ktorí v akútnych prípadoch vyžadujú vyšetrenie v ambulancii transplantačného centra:

Prvým krokom je zodpovedanie „triediacich otázok“.

1. Máte Vy alebo iná blízka osoba pozitívnu cestovateľskú anamnézu – cestovali ste posledných 21 dní do zahraničia? (Za rizikové krajiny sa považujú VŠETKY krajiny).

2. Boli ste Vy, alebo iná Vám blízka osoba v kontakte s osobou s potvrdenou infekciou koronavírusom?

3. Ste Vy alebo iná Vám blízka osoba v nariadenej karanténe? (nariadenej RÚVZ alebo na základe opatrení vlády)?

4. Máte Vy alebo iná Vám blízka osoba príznaky infekcie dýchacích ciest? Prístup pacientov do priestorov ambulancie – ideálne do čakárni – umožní lekár len po zodpovedaní „triediacich“ otázok.

9. Ak sú odpovede na všetky triediace otázky negatívne: pacienta lekár vyšetruje v nevyhnutnej miere. Pacient môže vstúpiť do priestorov ambulancie transplantáčného centra len s nasadenou bariérovou ochranou tváre (rúško, v krajnom prípade šatka a pod.). Pacient pri vyšetrení nepoužíva respirátor s výdychovým ventilom. Pri vstupe do ambulancie sestra vyzve pacienta a dohliadne na dôkladné umytie si rúk podľa poučenia, prípadne aplikuje alkoholový dezinfekčný prostriedok na ruky. Pri vyšetrení lekár, aj personál použijú ochranné prostriedky bariérovej ochrany odporúčané usmernením Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky prípadne štandardným postupom v zdravotníctve – COVID-19 (ďalej ŠPDTP), v prípade ich momentálneho nedostatku použije štandardné ochranné prostriedky podľa odporúčaní pre minimálne materiálo-technické vybavenie ambulancie, ktoré môžu byť posilnené použitím 2 rúšok naraz, ochranou očí, prípadne jednorazovým plášťom. Po vyšetrení je vykonaná dôkladná dezinfekcia povrchov podľa epidemiologických usmernení.

Ak je ktorákoľvek z triediacich otázok pozitívna, zhodnotí lekár vážnosť stavu pacienta a rozhodne, či odporučí pacientovi obrátiť sa na svojho všeobecného lekára pre dospelých, ktorý pacientovi odporučí ďalší postup na základe platných odporúčaní HH a ŠDTP pre COVID-19.

10. V prípade, ak pacient príde pred čakáreň/do čakárne, bez predchádzajúcej telefonicko konzultácie, personál ambulancie zabezpečí triedenie pacientov tak, aby pacienti s podozrením na COVID-19 boli ihneď izolovaní (ak nie je možné mať samostatnú miestnosť na izoláciu, tak oddeliť zónu od iných pacientov aspoň 3 metre a s nasadením FFP1 pacientovi). Vhodné je, aby pred čakárňou (ale aj na webovej stránke lekára!) bolo zreteľne napísané, na aké t. č. môže pacient zavolať a skonzultovať svoju návštevu v prípade, ak stojí už pred čakárňou. Pre prípad, že ide o pacienta bez mobilného telefónu a teda bez možnosti pred ambulanciou zatelefonovať je nutné zabezpečiť, aby personál ambulancie pravidelne kontroloval priestory čakárne (vrátane vonkajšieho priestoru).

11. Dôležité je dbať pri prevádzke na zvýšenú hygienu, častejšiu dezinfekciu nad rámec bežných odporúčaní, mať k dispozícii osobitne vyhradenú nádobu na infekčný odpad, dezinfikovať miesta, kde dochádza k častému styku pacientov aj personálu, ako sú kľučky, operadlá a bočnice stoličiek, toalety. Vhodné je často vetrať priestory ambulancie i čakární.

Článok 4

Ústavná starostlivosť o pacientov po orgánovej transplantácii

1. U pacienta po orgánovej transplantácii, ktorý je doma a telefonicky uvádza príznaky podozrivé z COVID-19, odporúčame kontaktovať príslušnú infolinku podľa bydliska s cieľom urýchlenej diagnostiky COVID-19, pričom pacienta treba poučiť, aby uviedol, že je po orgánovej transplantácii a užíva imunosupresiu. Následne sa postupuje v súlade s pokynmi MZ SR a konkrétneho poskytovateľa zdravotnej starostlivosti (UNB, UNM, FnSP BB, UNLP, NÚSCH).
2. Počas trvania núdzového stavu sú zrušené všetky odkladné hospitalizácie, výkony a operácie u pacientov po orgánových transplantáciách.
3. Počas trvania núdzového stavu sú zrušené protokolárne biopsie u pacientov po transplantácii obličky.
4. Počas trvania núdzového stavu sa vykonáva endomyokardiálna biopsia u pacientov do 3. mesiaca po transplantácii srdca za prísnych epidemiologických opatrení (NÚSCH Bratislava).

5. Počas trvania núdzového stavu predchádza neodkladnej ústavnej starostlivosti o pacientov po orgánovej transplantácii v súvislosti s akútnou komplikáciou nesúvisiacou priamo s COVID-19 (napr. pyelonefritída, rejekcia, ...) triáž a následne sa postupuje v súlade s aktualizovanými pokynmi HH a so štandardným terapeutickým postupom pre akútnu klinickú situáciu tak, ako doteraz.

Článok 5

Potenciálni darcovia orgánov so smrťou mozgu

1. Darcovský program počas trvania núdzového stavu na Slovensku nie je pozastavený.
2. Darcovský program počas trvania núdzového stavu na Slovensku je obmedzený na tzv. ideálnych darcov orgánov so smrťou mozgu, ktorí sú individuálne posúdení regionálnym transplantačným koordinátorom a zvážená je potreba a možnosť využitia odobraného orgánu príslušným transplantačným centrom.
3. Potenciálny darca orgánov (ďalej len POD) so smrťou mozgu môže byť akceptovaný len vtedy, ak nemá príznaky respiračnej infekcie, anamnézu kontaktu s COVID-19 a cestovateľskú anamnézu menej ako 14 dní a musí byť testovaný metódou PCR na SARS-CoV-2 s negatívnym výsledkom. Testovanie sa musí uskutočniť v identifikujúcom zdravotníckom zariadení ešte pred prekladom POD do príslušného transplantačného-odberového centra a to v urgentnom režime.

Článok 6

Záverečné ustanovenia

1. Tento metodický pokyn obsahuje všeobecné odporúčenia týkajúce sa orgánových transplantácií a darcovského programu a zohľadňuje špecifiká transplantácii jednotlivých orgánov.
2. Bol vypracovaný na základe podnetov od špecialistov jednotlivých transplantačných centier.
3. Metodický pokyn je určený pre obdobie núdzového stavu a v tomto čase môže byť na základe nových informácií a skúseností doplnený či prepracovaný.

V Bratislave dňa 21.3.2020

Vypracovala: doc. MUDr. Zuzana Žilinská, PhD., MPH, MHA

Hlavná odborníčka MZ SR pre orgánové transplantácie